

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ

КОНЦЕПЦІЯ
національно-патріотичного виховання та підготовки
здобувачів освіти
Донбаської державної машинобудівної академії
до національного спротиву

ПРИЙНЯТО
на засіданні Вченої ради
«25» червня 2026 р. протокол №11

ЗАТВЕРДЖЕНО
наказом в.о. ректора
від «25» червня 2026 р., №47

Краматорськ 2026

Вступ

У період війни, яку російська федерація розв'язала і веде проти України, виникає нагальна необхідність переосмислення зробленого і здійснення системних заходів, спрямованих на посилення національно-патріотичного виховання дітей та молоді - формування нового українця, що діє на основі національних та європейських, цінностей.

Сьогодні Українська держава та її громадяни стають безпосередніми учасниками процесів, які мають надзвичайно велике значення для подальшого визначення, першою чергою, своєї долі, долі своїх сусідів, подальшого світового порядку. В сучасних важких і болісних ситуаціях викликів та загроз, і водночас, великих перспектив розвитку, кардинальних змін у політиці, економіці, соціальній сфері пріоритетним завданням суспільного поступу, поряд із забезпеченням своєї суверенності й територіальної цілісності, пошуками шляхів для інтегрування в європейське та євроатлантичне співтовариство, є визначення нової стратегії виховання як багатокomпонентної та багатовекторної системи, яка великою мірою формує майбутній розвиток Української держави.

Серед виховних напрямів сьогодні найбільш актуальними виступають громадянсько-патріотичне, духовно-моральне, військово-патріотичне та екологічне виховання як основні складові національно-патріотичного виховання, як стрижневі, основоположні, що відповідають як нагальним вимогам і викликам сучасності, так і закладають підвалини для формування свідомості нинішніх і прийдешніх поколінь, які розглядатимуть розвиток держави як запоруку власного особистісного розвитку, що спирається на ідеї патріотизму, поваги до культурних цінностей Українського народу, його історико-культурного надбання і традицій, гуманізму, соціального добробуту, демократії, свободи, толерантності, вираженості, відповідальності за природу як за національне багатство, здорового способу життя, готовності до змін та до виконання обов'язку із захисту незалежності та територіальної цілісності України.

Інтеграційні процеси, що відбуваються в Україні, європоцентричність, пробудження громадянської і громадської ініціативи, виникнення різних громадських рухів, розповсюдження волонтерської діяльності, які накладаються на технологічну і комунікативну глобалізацію, міграційні зміни всередині суспільства, ідентифікаційні і реідентифікаційні процеси в особистісному розвитку кожного українця, відбуваються на тлі сплеску інтересу і прояву патріотичних почуттів і нових ставлень до історії, культури, релігії, традицій і звичаїв українського народу. Тому нині, як ніколи, потрібні нові підходи і нові шляхи до виховання патріотизму як почуття і як базової якості особистості. При цьому потрібно враховувати, що Україна має древню і величну культуру та історію, досвід державницького життя, які виступають потужним джерелом і міцним

підґрунтям виховання дітей і молоді. Вони уже ввійшли до освітнього і загальновиховного простору, але нинішні суспільні процеси вимагають їх переосмислення, яке відкриває нові можливості для освітньої сфери.

Формування ціннісних орієнтирів і громадянської самосвідомості у дітей та молоді повинно здійснюватися на прикладах героїчної боротьби Українського народу за самовизначення і творення власної держави, ідеалів свободи, соборності та державності, зокрема, від княжої доби, українських козаків, Українських Січових Стрільців, армій Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки, учасників антибільшовицьких селянських повстань, загонів Карпатської Січі, Української повстанської армії, українців-повстанців у сталінських концтаборах, учасників дисидентського руху. Також національно-патріотичне виховання має здійснюватися на прикладах мужності та героїзму учасників революційних подій в Україні у 2004, 2013 - 2014 років, Героїв Небесної Сотні, учасників антитерористичної операції та операції об'єднаних сил у Донецькій та Луганській областях, спротиву окупації та анексії Автономної Республіки Крим російською федерацією, війни російської федерації проти України.

Важливим завданням є розгляд порівняльно-історичних відомостей про переривання державності в інших європейських країнах, які сьогодні представлені потужними європейськими націями. Спеціального розгляду потребують історичні обставини, що призводять до переривання державницької традиції. На особливу увагу заслуговує формування української політичної культури в часи Речі Посполитої та Австро-Угорщини, нове осмислення ролі Кримського Ханату як держави кримськотатарського народу, включно з тривалим воєнним протистоянням і плідною військовою та культурною співпрацею.

Разом із тим національно-патріотичне виховання не повинно формувати ідеї культурного імперіалізму, тобто способу споглядання світу лише очима власної культури. Ця Концепція виходить з ідеї об'єднання різних народів, національних, етнічних та релігійних груп, які проживають на території України, довкола ідеї української державності, українського громадянства, що виступають загальними надбаннями, забезпечують їхній всебічний соціальний та культурний розвиток. Українська держава заперечує будь-які форми дискримінації, підтримуючи всі мови і культури, забезпечує формування у здобувачів освіти прагнення до взаєморозуміння, миру, злагоди між усіма народами, етнічними, національними, релігійними групами.

На жаль, до сьогодні українська освіта не мала переконливої і позитивної україноцентричної традиції, досвіду щодо виховання патріотизму в дітей та молоді, у попередні часи боялися взагалі термін "національний", а "патріотичне виховання" сприймали винятково в етнонародному або неорадянському вимірі.

На сучасному етапі розвитку України, коли існує пряма загроза денаціоналізації, втрати державної незалежності та потрапляння у сферу впливу іншої держави, виникає нагальна необхідність переосмислення зробленого і здійснення системних заходів, спрямованих на посилення національно-патріотичного виховання дітей та молоді - формування нового українця, що діє на основі національних та європейських цінностей:

- повага до національних символів (Герба, Прапора, Гімну України);
- активна участь у громадсько-політичному житті країни;
- верховенство права, повага до прав людини;
- готовності до природоохоронної діяльності;
- толерантне ставлення до цінностей і переконань представників іншої культури, а також до регіональних та національно-мовних особливостей;
- готовність захищати суверенітет і територіальну цілісність України.

Процес патріотичного виховання дітей і молоді повинен мати випереджувальний характер, відповідати віковим і сенситивним періодам розвитку дитини та особистісним характеристикам, ґрунтуватися на духовно-моральних засадах.

Відтак, враховуючи всі обставини, виникає потреба в актуалізації концепції, яка б визначала нову стратегію цілеспрямованого і ефективного процесу виховання суб'єкта громадянського суспільства, громадянина - патріота України.

1. Загальні положення

1.1. Концепція визначає принципи, цілі, напрями, організаційну модель та інструменти національно-патріотичного виховання та підготовки здобувачів освіти до національного спротиву (далі — **НПВ**) студентів Донбаської державної машинобудівної академії (далі — **Академія, ДДМА**) у воєнний і післявоєнний періоди.

1.2. Концепція розроблена відповідно до законодавства України у сфері освіти та формування української національної і громадянської ідентичності, Стратегії утвердження української національної та громадянської ідентичності до 2030 року, локальних нормативних актів Академії,

1.3. Концепція є локальним нормативним актом ДДМА і застосовується усіма структурними підрозділами, органами студентського самоврядування та посадовими особами, залученими до реалізації НПВ.

1.4. Реалізація Концепції інтегрується в освітній процес, поза аудиторну діяльність, інформаційну, соціальну та волонтерську роботу, створюючи єдиний гуманітарний простір Академії.

1.5. У зв'язку зі змінами державної політики у сфері національної безпеки та освіти, запровадженням курсу національного спротиву як складової підготовки громадян України до захисту держави, Концепція доповнюється

положеннями щодо формування компетентностей національного спротиву, стійкості та готовності до дій в умовах воєнних загроз.

2. Терміни та скорочення

НПВ — система цілеспрямованих дій для формування української ідентичності, громадянської відповідальності, стійкості, готовності до дій в умовах загроз і поваги до прав людини. **ДДМА** — Донбаська державна машинобудівна академія.

Національний спротив — система загальнодержавних, військових та цивільних заходів, спрямованих на підготовку громадян до захисту України, формування готовності до участі у національному спротиві, зокрема в умовах воєнних загроз.

Інші терміни вживаються у значеннях, визначених законодавством України.

3. Нормативно-правові засади

3.1. Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» № 2834-IX від 13.12.2022;

3.2. Постанова КМУ № 1322 від 15.12.2023 «Про Стратегію утвердження української національної та громадянської ідентичності до 2030 року»;

3.3. Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 06.06.2022 р. № 527;

3.4. Законодавство у сфері протидії насильству, булінгу, забезпечення безпечного освітнього середовища, захисту персональних даних; локальні акти ДДМА;

3.5. Закон України «Про основи національного спротиву» від 16.07.2021 № 1702-IX, та нормативно-правові акти щодо підготовки здобувачів освіти до дій в умовах воєнного стану.

4. Мета та завдання Концепції

4.1. **Мета** — сформулювати в студентів українську громадянську ідентичність, патріотизм, правосвідомість, готовність до участі у національному спротиві, діях в умовах воєнних і кризових ситуацій, розвинути психологічну та інформаційну стійкість, підтримати культуру волонтерства й відповідального громадянства.

4.2. Завдання:

- інтеграція НПВ в освітній процес і позааудиторну діяльність;
- формування правової та державницької культури;
- розвиток критичного мислення, медіаграмотності та цифрової безпеки;
- підтримка студентів-ВПО, дітей військових, ветеранів;

- розгортання програм військово-патріотичної підготовки і громадянської готовності;
- розвиток лідерства, волонтерства, культури довіри й участі;
- збереження національної пам'яті, популяризація української культури та символіки;
- Формування у здобувачів освіти базових компетентностей національного спротиву, включаючи цивільний захист, домедичну допомогу, інформаційну стійкість, взаємодію з силами безпеки і оборони.

5. Принципи реалізації

Національна спрямованість; законність і державність; гуманізм і повага до прав людини; інклюзивність і рівні можливості; партнерство й участь; єдність освіти, виховання та просвіти; безперервність; стійкість (психологічна та інформаційна) та готовність до спротиву.

6. Ключові напрями НПВ у ДДМА

6.1. Громадянська ідентичність та культура — формування поваги до Конституції й законів України, державної символіки, традицій, відповідальності за спільне благо.

6.2. Підготовка до національного спротиву та громадянська готовність до:

- до дій у кризових ситуаціях
- цивільного захисту
- домедичної допомоги
- поведінки в умовах бойових дій
- участі у громадянському спротиві (у межах законодавства)

6.3. Медіаграмотність та протидія дезінформації — розвиток критичного мислення, навички фактчекінгу, cyber-hygiene.

6.4. Психологічна стійкість та безпека (інтегровано) — тренінги саморегуляції, подолання стресу, профілактика вигорання, протидія булінгу/насильству; враховується в усіх програмах і заходах.

6.5. Соціальна підтримка студентів-ВПО, сімей військових і ветеранів — адресні заходи супроводу.

6.6. Культура, історична пам'ять та ідентичність — вшанування пам'ятних дат, робота з музеями, культурними інституціями; розвиток україномовного середовища.

6.7. Лідерство, волонтерство та участь — підтримка студентських ініціатив, соціальних і волонтерських проєктів.

7. Організаційна модель та суб'єкти реалізації

7.1. Управлінський рівень: Ректор, Вчена рада та перший проректор визначають політику та пріоритети НПВ, затверджують плани та звітність. Рада з виховної роботи є колегіальним координаційно-експертним органом,

що формує політику НПВ і розглядає результати її реалізації.

7.2. Операційний рівень: Відділ з організації виховної роботи — методичний, організаційний та аналітичний центр НПВ (планування, координація підрозділів, інформаційний супровід, взаємодія з партнерами, документування). До реалізації залучаються психологічна служба, служба безпеки життєдіяльності/охорони праці, уповноважений з академічної доброчесності, куратори/наставники груп, деканати, кафедри.

7.3. Партнерський рівень: студентське самоврядування, профспілкові організації, студентські клуби, волонтерські та молодіжні об'єднання; органи місцевого самоврядування, заклади культури, громадські організації, військові формування (у межах законодавства).

8. Основні формати реалізації НПВ

8.1. Освітньо-навчальні: інтеграція компонентів НПВ у навчальні дисципліни (історія України, громадянська освіта, професійні курси), тематичні гостьові лекції, тренінги, проєктне навчання.

8.2. Громадянські та волонтерські практики: участь у волонтерських проєктах, ініціативах громад, менторство, сервіс-learning.

8.3. Культурно-просвітницькі: відзначення державних і пам'ятних дат, культурні події, зустрічі з ветеранами/волонтерами, екскурсії до музеїв.

8.4. Інформаційно-цифрові: просвітницькі медіапроєкти, інформаційні кампанії, ведення офіційних ресурсів Академії з дотриманням законодавства і правил захисту даних.

8.5. Безпекові та стійкісні (інтегровано): навчання з психологічної стійкості, цивільного захисту, домедичної допомоги; протидія булінгу та насильству; інфобезпека.

8.6. Освітні компоненти з національного спротиву: реалізація курсу національного спротиву, тренінги, практичні навчання, симуляції кризових ситуацій, навчання виживанню та діям під час загроз.

9. Психологічна стійкість і безпечне середовище

9.1. Академія забезпечує безпечне, інклюзивне освітнє середовище, протидіючи булінгу та будь-яким формам насильства; впроваджуються програми психоосвітніх тренінгів (саморегуляція, стрес-менеджмент), груп підтримки, кризове консультування.

9.2. Психологічна служба здійснює методичний супровід і взаємодіє з іншими підрозділами для раннього виявлення ризиків і надання підтримки студентам.

10. Національний спротив та громадянська готовність

10.1. Зміст: формування у здобувачів освіти готовності до участі у національному спротиві, зокрема здатності діяти в умовах воєнних загроз, надзвичайних ситуацій, інформаційних атак; набуття базових знань і навичок

цивільного захисту, домедичної допомоги, самоорганізації і взаємодії з підрозділами сил безпеки і оборони.

10.2. **Форми:** реалізація курсу національного спротиву, тренінги, практичні заняття, навчальні вишколи, участь у державних і регіональних програмах підготовки до спротиву, симуляції надзвичайних ситуацій.

10.3. **Партнерства:** взаємодія з органами сектору безпеки і оборони, територіальними громадами, структурами цивільного захисту, місцевим самоврядуванням, ветеранськими і волонтерськими організаціями.

11. Протидія дезінформації, медіаграмотність та інформаційна безпека

11.1. **Мета:** сформувати у студентів компетентності з критичного мислення, фактчекінгу, розпізнавання маніпуляцій і ворожої пропаганди, цифрової гігієни та кібербезпеки.

11.2. **Форми:** інтегровані модулі з медіаграмотності в навчальні дисципліни; відкриті лекції й практикуми з OSINT/фактчекінгу; просвітницькі медіапроекти; симуляції інформаційних атак із відпрацюванням алгоритмів реагування.

11.3. **Організація:** координацію здійснює Відділ з організації виховної роботи спільно з кафедрами/ІТ-підрозділами; обов'язкове дотримання вимог законодавства, локальних політик ІБ та політики персональних даних ДДМА.

12. Соціальна підтримка студентів-ВПО, сімей військових і ветеранів

12.1. Академія забезпечує адресну підтримку студентів-внутрішньо переміщених осіб, дітей військовослужбовців, ветеранів та інших пільгових категорій: адаптаційні програми, психологічний супровід, консультативну допомогу, сприяння в доступі до стипендіальних і соціальних програм.

12.2. Взаємодія із стипендіальною комісією щодо соціальних виплат і стипендій здійснюється у визначеному порядку; Відділ з організації виховної роботи забезпечує належний інформаційний супровід і взаємодію.

13. Відповідальність та координація

13.1. Загальну координацію реалізації Концепції здійснює перший проректор; операційну — Відділ з організації виховної роботи. Рада з виховної роботи розглядає підсумки реалізації, надає пропозиції щодо коригування підходів і пріоритетів.

13.2. Керівники структурних підрозділів забезпечують виконання завдань за напрямками своєї діяльності. Невиконання вимог Концепції тягне дисциплінарну відповідальність згідно із законодавством і локальними актами ДДМА.

14. Прикінцеві положення

14.1. Концепція набирає чинності з дати затвердження наказом ректора і діє до ухвалення нової редакції. Зміни до Концепції вносяться наказом ректора за поданням Ради з виховної роботи.

14.2. Плани заходів НПВ затверджуються щороку (у період дії воєнного стану — можуть коригуватися помісячно) та доводяться до структурних підрозділів у порядку, визначеному локальними актами ДДМА.